

**ЛЕЩЕНКО Л.О.,
доктор історичних
наук, професор**

*Дипломатична
академія України
при МЗС України*

**ПОЛІТИЧНА
ВЗАЄМОДІЯ
УКРАЇНИ Й КНР –
ПОГЛЯД У ХХІ
СТОЛІТТЯ**

4 січня 2002 року минув 10-літній ювілей встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР. Протягом цього порівняно невеликого відрізка історії обидві сторони домоглися суттєвого поступу у взаємовигідному співробітництві в різних галузях. Серед них політична сфера посідає особливе місце, оскільки покликана створити сприятливий політичний клімат для розвитку економічних, науково-технічних, гуманітарних і культурних зв'язків.

Основою українсько-китайського політичного співробітництва стало співпадання або близькість інтересів. Саме вони визначають характер, спрямованість і масштаби зв'язків. Ці інтереси охоплюють широкий спектр заходів захисту кожною країною свого державного суверенітету і територіальної цілісності, зміцнення мирного довкілля та безпеки, реалізації п.16:53 політичних цілей на міжнародній арені. Взаємне сприяння зусиллям значно полегшує досягнення результативності у зазначених напрямках.

Політичні зв'язки України та Китаю пройшли за темпами швидку еволюцію, хоча й стартовий момент вже був достатньо

високим. Вони одразу набрали необхідного динамізму й широти. Українсько-китайські зустрічі на вищому рівні перетворились в регулярні, постійно здійснюються обміни візитами глав урядів, парламентів, керівників міністерств і відомств. На основі створеного міцного підґрунтя відкривається можливість фактичного переходу політичного співробітництва Києва і Пекіна на вищий щабель – до політичної взаємодії на міжнародній арені, враховуючи високий ступінь взаєморозуміння між обома сторонами. Можливо найвиразнішою демонстрацією прихильного ставлення до України стало надання Китаєм гарантій ядерної безпеки Україні 4 грудня 1994 року. Ця акція, здійснена поряд з іншими ядерними державами – США, Росією, Великою Британією та Францією – гарантувала безпеку України у зв'язку з її рішенням про ядерне роззброєння і приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Важливість і значимість китайського кроку можна належно оцінити, якщо взяти до уваги, що Пекін ні до, ані після, не надавав подібних гарантій окремій жодній країні світу.

Привабливою є координація і періодичне узгодження дій України та КНР в міжнародних організаціях, передусім, в ООН. Це дозволяє обстоювати свої інтереси при розгляді різних питань, пов'язаних з національною, регіональною і глобальною безпекою, соціально-економічним розвитком, подоланням бідності, боротьбою з поширенням хвороб, захистом навколишнього природного середовища, підтримкою науки, освіти, культури тощо. Результатами є домовленості про взаємну підтримку кандидатур при виборах керівних органів системи ООН та їх спеціалізованих організацій, інших міжнародних інституцій.

Двостороннє політичне співробітництво торкається і такої специфічної сфери як подолання внутрішнього сепаратизму і осуд втручання зовнішніх сил у внутрішні справи. У 1993 року на засіданні Ради Безпеки ООН КНР підтримала резолюцію про безумовну приналежність Криму і Севастополя Україні. Питання виникло у зв'язку з претензіями певних російських кіл на ці українські території. Зі свого боку Україна рішуче обстоює принцип неподільності китайських земель і приналежності Тайваня Китаю. Київ повністю поділяє підхід уряду КНР, який заперечує існування “двох Китаїв” і розглядає Тайвань як одну з китайських провінцій. В Україні переконані в продуктивності принципу “одна держава – дві системи”, який дає шанс на возз'єднання Тайваня з материковим Китаєм при збереженні специфічного стану острова на тривалий період у майбутньому. Життєвість цього принципу підтвердило повернення у 1997 році під юрисдикцією КНР колишньої англійської колонії Гонконг. Тепер це Особливий адміністративний район Сянган КНР, і такий стан зберігатиметься принаймні на наступні 50 років. На такій же основі до КНР у 1999 році приєднано колишню португальську колонію Макао (тепер – Особливий адміністративний район Аоминь КНР).

Політична взаємодія обох держав підкріплюється масштабною співпрацею в торгово-економічних і науково-технічних галузях. Перед нею відкриваються нові перспективи в умовах поступового подолання Україною зтяжної економічної кризи і відчутним поживленням ділової активності. Зростають експортні можливості України. З іншого боку, двосторонньому співробітництву сприяє економічний бум у Китаї. Протягом 1989-2000 рр. валовий внутрішній продукт КНР зростав у середньому на 9,7% щорічно¹. Структурні економічні реформи, політична стабільність і сприятливе інвестиційне законодавство привабили крупно масштабні іноземні капіталовкладення. В 1979-2000 рр. КНР одержала близько 250 млрд. прямих іноземних інвестицій². В Китаї велика увага приділяється створенню розвинутої інфраструктури для ділової активності – будуються автостради, численні зіркові готелі (і не тільки в Пекіні чи Шанхаї), запроваджуються новітні комунікаційні системи, вдосконалюються комунально-побутові послуги. В результаті іноземний інвестор потрапляє в Китай у звичні нормальні умови для ведення бізнесових операцій. Хоча ці заходи вимагали від китайської сторони серйозних первісних витрат. Так, в розвиток Шанхаю уряд КНР вклав близько 100 млрд. дол.³. Вступ КНР до Світової торговельної організації в 2001 році в подальшому стимулюватиме економічний поступ країни і її зв'язки з зовнішнім світом, в тому числі з Україною, хоча умови конкуренції для українських товарів можуть ускладнитись. За даними керівника Торгово-економічної місії КНР в Україні Гао Сіюня загальний обсяг україно-китайської торгівлі в 2001 р. досяг 858 млн. дол., тобто значно зріс порівняно з 2000 р. (628 млн. дол.)⁴. Тепер Китай входить до першої п'ятірки основних торгових партнерів України.

Координації дій у політичній сфері допомагають міжпарламентські зв'язки. У Верховній Раді України і Всекитайських зборах народних представників КНР створені і працюють парламентські групи відповідно "Україна-Китай" і "Китай-Україна". Їх діяльність позитивно позначається на обміні досвідом законотворчої роботи, ініціюванні різних проектів, передусім тих, що потребують державної підтримки. Дружба і співробітництво можуть бути надійними при опорі на широку громадську основу. Дедалі активнішими стають контакти на рівні областей України та провінцій КНР, зв'язки між містами-побратимами, особливо Київ – Пекін, Київ – Ухань та ін. Передбачається відкриття в Пекіні постійного представництва Києва, Українського культурного центру. Під час проведення Днів української культури в КНР у квітні 2002 року узгоджено план культурного співробітництва на 2002-2006 рр.

Українсько-китайські відносини за своїм змістом і характером виходять далеко за межі простого мирного співіснування. Вони позначені взаєморозумінням і взаємною підтримкою, широкою приязню. В КНР повністю усвідомлюють нинішні труднощі в Україні, тому час від часу надають їй і безкорисливу допомогу. Декілька разів КНР надавала гуманітарну допомогу жертвам чорнобильської катастрофи, а також тим,

хто постраждав під час повені у Закарпатті. Пекін подарував Києву електроосвітлювальної апаратури на 100 тис. доларів. Слід враховувати, що ці щедрі дарунки дає країна, яка ще має вдосталь внутрішніх проблем, в тому числі необхідність подолання бідності для чималої кількості людей.

Відсутність антагонізмів та близькість позицій з переважної більшості основних світових проблем дають реальний шанс Україні й КНР і надалі нарощувати політичну взаємодію на міжнародній арені. "Поле" для такої співпраці становить зокрема, широкий спектр питань, пов'язаних із контролем над ядерною зброєю. Подавши приклад ядерного роззброєння, Україна життєво зацікавлена в суттєвому зменшенні ядерної загрози, скороченні надмірних арсеналів ядерних держав, непоширенні цього найруйнівнішого виду ведення війни. Україні імпонує позиція Пекіна і його офіційне зобов'язання не застосовувати ядерну зброю першим. Як відомо, в цьому питанні і США, і Росія у своїх новітніх військових доктринах допускають застосування першими ядерної зброї, в тому числі проти неядерних держав при особливих загрозах національній безпеці. Отже КНР виявляється найпоспідовнішою у своїх гарантіях ядерної безпеки Україні.

Для України становить великий інтерес досвід Китаю у створенні та діяльності вільних і спеціальних економічних зон, задіянні сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів⁵.

Непересічне значення має також досвід Китаю в обстоюванні своєрідної культури народу, його вікових традицій від негативного впливу "вестернізації", у методах патріотичного виховання, плеканні вітчизняних духовних цінностей, поважанні державної символіки та законів країни. Пекін має серйозні здобутки у політичній консолідації суспільства навколо національної ідеї створення великого, могутнього і процвітаючого Китаю.

Отже політична взаємодія України і КНР має серйозні перспективи і може надійно слугувати обом сторонам у захисті національних інтересів на міжнародній арені.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ George Gilboy and Eric Heginbotham. China's Coming Transformation. – "Foreign Affairs", July-August 2001, Vol. 80, Number 4. – P. 29.
- ¹ Михеев В. Эволюция социально-экономической модели развития Китая // Общество и экономика (Москва). – 2000. – № 3-4. – С. 159.
- ³ Костенко Ю. Китайский синдром, или какие реформы нужны Украине // "Украина-Китай: информационно-аналитическое обозрение". 2000. – № 2 (3). – С. 17.
- ⁴ З матеріалів міжнародної практичної конференції "Україна-Китай: стратегічне партнерство Європи та Азії. До 10-річчя встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР": Київ, 5 березня 2002 р. Див.: Китай в мировій політиці. – М.: МГИМО, 2001.

Надійшла до редакції 28.03.2002